

Erfiði sjúklingurinn

Gunnar Þór Geirsson

06.10.20

Hvað er erfiður sjúklingur?

- Erfiður sjúklingur
- Yfirleitt erfið samskipti

Umfjöllunarefni dagsins

- Tilfelli
- Þættir hjá lækni
- Þættir hjá sjúkling
- Þættir í umhverfi
- Tæki til að minnka líkur á erfiðum samskiptum.

Tilfelli

- 55 ára kk. Saga um sykursýki með fylgikvillum (neuropathia, endurteknar húðsýkingar), krónískir verkir, þvagteppa, kvíði, offita borderline persónuleikaröskun.
- Lyf: Fentanyl plástur 350 mcg/klst, pregabalin 300 mg 1x2, Venlafaxin 375 mg, Metformin, duloxetine, Sobril, Insúlín, GLP-1 hemill ofl.

Tilfelli frh

- Endurteknar komur vegna verkja og húðsýkinga á heilsugæslu og bmt. Hringir amk 2-3x í viku þess á milli. Sumar vikur daglega. Með heimahjúkrun sem stundum neita að sinna viðkomandi vegna dónaskapar. Endurteknar innlagnir á spítala, útskrifar sig oft sjálfur.
- Mjög óholtt mataræði. Aðallega kex og gos (allt upp í 12 lítra) Mjög matvandur. Eldar ekki sjálfur. Vill ekki fá heimsendan mat.
- Kvartar mikið undan sinni líðan og gefur í skyn að lækna sinni sér ekki sem skyldi.
- Með bílpróf. Gefur í skyn að muni fremja sjálfsvíg ef það verði tekið af honum.

Tilfelli frh

- Viðkomandi einstæðingur, lítil samskipti við fólk. Fær heimsóknarvin 1x í viku en annars engir vinir. Einelti í æsku
- Ásókn í heilbrigðisþjónustu jókst eftir andlát móður á sínum tíma
- Flest af samskiptum við heilbrigðisstarfsfólk.
- Einmanna
- Undirliggjandi geðsjúkdómur

Tilfelli.

- Settir upp fastir viðtalstímar á 2-4 vikna fresti með sama lækni. Tvöfaldur tími.
 - Oftast erfið samskipti og viðkomandi yfirleitt óánægður. Þó góðir tímar inn á milli.
- Næst smá saman að trappa út verkjalyf (fentanyl) og endar á norspan plástri 20 mcg/klst.
- Bílpróf tekið af viðkomandi eftir umferðaróhapp.
- Fær heimsendan mat daglega. Hættur að borða kex. Hætti að drekka gos en fór þá að drekka djús í óhóflegu magni
- Insúlín gefið af heimahjúkrun

Erfiði sjúklingurinn

- Uppb 15-30% heimsókna
- Læknar sem upplifa skjólstæðinga meir erfiða
 - Meiri líkur á að brenna út
 - Minni ánægja í starfi

Þættir hjá lækni.

- Brunaeinkenni, óöryggi, tímapressa, neikvæðar hugsanir gagnvart ákveðnum sjúklingahópum
- Kvíði/þunglyndi, þreyta, vandræði í einkalífi, svefnleysi
- Skortir reynslu í psychosocial medicine, þekkir ekki sjúkling
- Skortur á empathy, þirringur og lélegir tjáskiptahæfileikar.

Tilfelli 2

- 60 ára kk. Áður heilsuhraustur. Vinnur í stjórnunarstarfi hjá stórfyrirtæki. Mikið álag í vinnunni. Leitar á heilsugæsluna vegna epigastríal kviðverkja.
- Góðar fjölskylduaðstæður og dagleg rúttína í lagi (svefn, mataræði og hreyfing)

Tilfelli 2

- Blóðrannsóknir, myndgreining og speglanir án athugasemda.
- Viðkomandi þvertækur fyrir möguleikann á undirliggjandi kvíða
- Kemur endurtekið í viðtalstíma og vill frekari sómatískari rannsóknir.

Tilfelli 2

- Ferlið tekur upp 3 mánuði og allar rannsóknir án athugasemda.
- Skorar í meðallagi/hátt á GAD-7 og PHQ-9 spurningarlista
- Settur á SSRI og orðinn einkennalaus eftir 2-3 mánuði

Þættir hjá sjúklingum sem geta ýtt undir erfið samskipti

- Hegðun/líðan.
 - Reiði, dónaskapur, kröfuharka, lyfjasækni, kvíði, stjórnunargirni, ómeðferðarheldni, ábyrgðarleysi yfir eigin heilsu
- Undirliggjandi ástand
 - Fíkniástand, trú, krónísk verkjavandamál, Meir en 4 vandamál í læknistíma, starfraæn somatísk vandamál, saga um líkamlegt eða andlegt ofbeldi
- Geðvandamál
 - Borderline, dependent persónuleiki eða aðrar persónuleikaraskanir.

Utanaðkomandi þættir, vinnuaðstæður

- Mikið vinnuálag
- Ónógt framboð af tímum.
- Ótrygg mönnun lækna
- Covid
- Léleg vinnuaðstaða

Nálgun í erfiðum samskiptum.

- Virk hlustun
 - Spyrja opinna spurninga
- Samhyggð (Empathy)
- Benda á/bregðast við tilfinningum
- Viðurkenna vanda skjólstæðings
- Koma sér saman um meðferðarplan
- Skima fyrir undirliggjandi geðrænum vandmálum og/eða vímuefnavanda

Nálgun í erfiðum samskiptum (Calmer)

Table 1

Stages of Change

• Precontemplation	Patient denies or minimizes problem
• Contemplation	Patient acknowledges problem but not ready to change
• Preparation/determination	Patient commits to time and plan for resolving the problem
• Action	Patient makes daily efforts to overcome problem
• Maintenance	Patient has overcome problem for at least 6 months but must remain vigilant
• Relapse	Patient has gone back to problem behavior

Calmer frh

- (A) Breyta hugsun/tilfinningum
- (L) Hlusta/meta og koma með greiningu útfrá því
- (M) Gera samkomulag
- (E) Eftirfylgd
- (R) Ræða við kollega

Tilfelli 3

- 60 ára kvk. Saga um vefjagigt, astma, GERD og kvíða
- Leitar á heilsugæslun vegna verkja ofarlega í kvið. Ekki rauð flögg við sögu eða skoðun við fyrstu komu
- Hefur endurteknar komur á heilsugæslun vegna verkjavandamála og er með aðvörun í kerfinu vegna misnotkunnar lyfja

Tilfelli 3

- Leitar í 6 skipti á fjögurra mánaða tímabili til læknis vegna versnandi verkja. Oft á síðdegisvakt
- Blóðrannsóknir og þvagrannsóknir án stórra athugasemda
- Lýsir þyngdartapi og kjölfarið sýnd myndgreining

Tilfelli 3

- TS af kvið sýnir breytingar grunsamlegar fyrir tumor í maga. Líklega metastasar í lungum og lifur
- Magaspeglun staðfestir krabbamein í maga.

Praktísk atriði

- Bóka í endurkomu (tvöfaldur tími)
- Reyna að dreifa þessum skjólstæðingum milli daga ef hægt er
- Setja mörk
- Ræða mál við reyndari kollega
- Taka fyrir eitt vandamál í einu
- Skima fyrir geðrænum og/eða vímuefnavanda

○Takk fyrir áheyrnina